

prof. MgA. René Adámek

**Katolícka univerzita
v Ružomberku (Slovakia)**

**Selected piano works by Czech composers in the interpretation of
foreign artists**

***Vybraná klavírní tvorba českých skladatelů v interpretaci
zahraničních umělců***

Anotace: Stať se zabývá originálním přístupem zahraničních umělců k české klavírní tvorbě vybraných skladatelů a srovnává ji s vynikajícími nahrávkami českých pianistů.

Klíčová slova: Skladatelé, interpreti, nahrávky, klavír, stylovost.

Anotation: The paper deals with the original approach of foreign artists to the Czech piano works of selected composers and compares it with the excellent recordings of Czech pianists.

Keywords: Composers, performers, recordings, piano, stylishness.

Česká hudební kultura je nejen doma, ale také v celém kulturním světě nesmírně ceněna a těší se po celá desetiletí obrovskému zájmu jak interpretů tak posluchačů. Slavná jména skladatelů jako jsou Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Leoš Janáček či Bohuslav Martinů jsou ozdobou mnoha festivalů, soutěží a koncertních cyklů.¹ Také další výrazné osobnosti jako např. Josef Suk, Vítězslav Novák, Z. Fibich, Josef Bohuslav Föster zaujímají čestné místo v dějinách hudby. Představitelé druhé poloviny 20. století, včetně současné skladatelské generace, rovněž přitahují pozornost jak umělců tak pořadatelů významných hudebních klání.² V našem příspěvku se chceme zaměřit na zajímavé umělecké počiny nejen českých, ale také zahraničních pianistů v oblasti vybraných klavírních děl některých výše uvedených komponistů. Naším cílem je přesvědčit čtenářskou obec, že na naše „rodinné stříbro“ nemáme monopol, jak bylo často tradováno, ale naopak, že přístup umělců z jiné než jen domácí provenience může naše obzory a vnímání neskutečně obohatit. Díla českých mistrů jsou celosvětovým dědictvím a na tomto místě platí více než kde jinde ono známé heslo, že hudba nezná hranic.

Klavírní tvorba námi zkoumaných osobností a následně jejich umělecké ztvárnění je nesmírně bohatá a různorodá. Je všeobecně známo, že Bedřich Smetana (1824-1884) byl také vynikajícím virtuózem a jeho koncertní vystoupení doma i v cizině se setkávala s vřelým

---

¹ Máme na mysli např. Festivaly Smetanova Litomyšl. Janáčkův máj nebo soutěže jako jsou Mezinárodní smetanovská soutěž či Mezinárodní pěvecká soutěž A. Dvořáka apod.

² Např. festival Hudební současnost, koncerty Klubu moravských skladatelů, festival Ostravské dny apod.

ohlasem. V jeho tvorbě nacházíme několik komponentů, které je třeba dát do správných relací, aby všechny složky byly v rovnováze a vzájemně se doplňovaly. Jedná se neobyčejně náročnou technickou, dá se říci až lisztovskou sazbu. Dále je zapotřebí se vypořádat s častou polyfonní strukturou a v neposlední řadě stylově správně ztvárnit ryzí českou melodičnost, vycházející z pramenů lidové písně. To vše nacházíme např. v cyklu Črty op. 4 a 5, Českých tancích, koncertní etudě Na břehu mořském, salónních polkách, Macbethu a čarodějnici, Vzpomínkách na Čechy, Koncertní fantazii na české národní písně, Sneh apod. Máme-li jmenovat přední osobnosti, které měly ve svém repertoáru kompletní klavírní tvorbu tohoto představitele české národní hudby, kterou prováděly koncertně a nahrály ji na LP popř. CD nosičích, pak je zapotřebí zmínit Jana Heřmana, Věru Řepkovou, Jana Novotného, Ivana Klánského a Jitku Čechovou. Samozřejmě, že dílčí kompozice patřily do kmenového repertoáru mnohých, zde nezmíněných umělců.³ Je zajímavé, že do tak rozsáhlého projektu se nezapojili žádní zahraniční umělci. Je jednou z dílčích otázek, co jim v tom mohlo bránit. Nicméně je o to více zajímavá skutečnost, že se nemalé pozornosti dostalo provedení cyklu Má vlast v Mistrově transkripci pro klavír na čtyři ruce. Za vzorové lze považovat nahrávky Petra Jiříkovského a Daniela Wiesnera, Renaty a Igora Ardaševových a Zdeny Kolářové a Martina Hršela. Všechna tato klavírní dua provedla cyklus s porozuměním pro výstavbu, dynamické nuance s technickým nadhledem, smyslem pro stylovost a detailní propracování. Při poslechu této verze si uvědomíme, že v symfonické podobě díla nám mnohé pro hutnost zvuku mohlo uniknout a zároveň bylo skryto. V komorním zpracování se nám otevřely nové obzory a dimenze a my znovu mohli žasnout nad Smetanovou genialitou. V množství současných klavírních duí, která se střídají na světových pódii, se do náročné práce nad chronicky známým smetanovským cyklem se zdařilým výsledkem pustily hned dva japonské ansámby.⁴ Vynikající Yuki a Tomoko Mack (Mack Sisters) udivily bezpečnou souhrou, pamětním nadhledem, vkusem a „českostí“ provedení jesenické auditorium. Miharu a Chiharu Sesaki mají na repertoáru část Vltava. Stejně je tomu u korejského dua Sooah Chae - Yeojung Kim a Stéphanie Solmin - Pierre Solot (Francie). Verze pro dva klavíry a osm rukou v provedení Hyunjung Lee, Kyungsun Byun, Sooah Chae, Yeojung Kim (Korea) lze považovat spíše za raritu než za vážný umělecký záměr. Sonáta pro dva klavíry a osm rukou je autorským dílem, jehož se se ctí zhostili klavíristé Samanta Wong, Christopher Baxter, Fen + Kent Piano Duo. Propracovanější a zralejší provedení je ovšem interpretace Marty Argerich, Lilya Zilberstein, Daniela + Antona Gerzenberg. Nepřehlédnutelná provedení spatřujeme u dalších provedení. Toman Lev, Berenika Glixman, Daniel Borovitzky a Yural Gilad (Izrael) umí posluchače tzv. „vtáhnout do děje.“ Rovněž seskupení Anna Siampani, Vasilev Malteza, Lazaros Melidis, Christina Papadopoulou (Makedonie) překvapí svým netradičním pojetím.

Antonín Dvořák (1841-1904) je jedním z těch mála umělců, který se dočkal vysokého uznání doma i za hranicemi již za svého života. Publikum znovu a znovu vyžaduje symfonii e moll č. 9 „Z Nového světa“, operu Rusalka, Biblické písně či smyčcová kvarteta. Sólóvá klavírní tvorba se na pódii vyskytuje, bohužel, sporadicky. Je to s podivem, když uvážíme její kvantitu a nezpochybnitelnou kvalitu.⁵ Stačí vzpomenou na Silhouetty op. 8, Dumku op. 35, Téma s variacemi op. 36, Skotské tance op. 41, Furianty op. 42, Valčíky op. 54, Mazurky op. 56, Suitu A dur op. 98 nebo Poetické nálady op. 85 a další. Známý a význačný propagátor české hudby, pianista Radoslav Kvapil se se ctí zhostil grandiózního úkolu, kdy v letech 1967-1970 natočil Dvořákovo kompletní klavírní dílo. Tento počin již v českém prostředí nenašel

---

³ Vynikající nahrávky pořídili František Rauch, Josef Páleníček, Ivan Moravec aj.

⁴ Počet klavírních duí roste také díky mnoha mezinárodním soutěžím jako jsou např. Schubertova soutěž pro klavírní dua Jeseník, ARD Wettbewerb, Dranoff Competition Miami apod.

⁵ Zde se naskytá otázka, zda by se česká hudba neměla více preferovat v učebních plánech konzervatoří a vysokých uměleckých školách.

pokračovatele. O to více je potěšitelné, že firma Brilliant Classics v letech 1997-1998 představila Innu Poroshinu (Ukrajina) jako další protagonistku, která má ve svém repertoáru veškeré Dvořákovy klavírní díla. Většímu zájmu se dostává Dvořákově komorní tvorbě, především v oblasti klavírního dua. Slovanské tance skladatel původně vytvořil právě pro toto seskupení a dnes patří do kmenového repertoáru všech význačných uměleckých dvojic. Jako nepřehlédnutelné jmenujme v této oblasti manželské páry Věru a Vlastimila Lejska,⁶ Zdeňku Kolářovou a Martina Hršela⁷, Renatu a Igora Ardaševovy⁸ a z výrazných zahraničních klavíristů Patricka Crommelyncka s Taeko Kuwatou (Belgie, Japonsko).⁹ Respektabilní je také podání vynikajícího slovenského dua Marián Lapšanský - Peter Toperczer. Kuriózně, ale s nebývalou virtuozitou a elánem vyznívá transkripce pro housle a cello v podání světových hudebníků Yo Yo My a Itzaka Perlmana (USA). Kompletní Legendy op. 59 nahráli v roce 1991 manželé Lejskovi. Tuto nahrávku stejně jako cyklus Ze Šumavy op. 68 z téhož roku můžeme označit za naprosto dokonalou. Světově proslulí umělci uměli vystihnout Dvořákovu kompoziční jazyk a navíc vnést do hudby i vlastní nezaměnitelný rukopis. Sourozenecké duo Ani a Nia Salkhashvili z Gruzie lze pochválit nejen za zařazení cyklu do jejich bohatého repertoáru, ale také za jeho propagaci. Jako výběr je provedly rovněž dvojice Zuzan Simurdova Mikolaj Warszynski z Polska¹⁰ a Zilan Liang - Zhao Lei (Čína).¹¹ Jejich přínos spatřujeme především v preciznosti úhozu a smyslu pro detail. Již výše zmíněný cyklus Ze Šumavy existuje jako komplet v dalších skvělých nahrávkách a to manželů Hršelových a smíšeného česko - japonského páru Dušan Holý - Eriko Mikami. Klavírní koncert g moll op. 33 se v průběhu mnoha let dostal nejen do povědomí široké posluchačské obce, ale také do zorného pole domácích a zahraničních pianistů. Dlouho se např. tvrdilo, že Dvořák není klavíristicky vděčný. Vilém Kurz dokonce zpracoval kadenci pro toto dílo, která se oproti originálu často uváděla. Vedle mnoha českých umělců jako byli např. Rudolf Firkušný, Ivan Moravec, František Maxián, Martin Kasík aj. jsou pozoruhodné nahrávky Svjatoslava Richtera (Rusko), Gerharda Oppitze (SRN), Anrase Schiffa (Maďarsko), Pierra - Laurenta Aimanda (Francie), Nadi Weintraub (USA) či Alexandra Botusharova (Bulharsko), kdy se umělci navrátili k původnímu dvořákovskému zápisu kadence.

Leoš Janáček (1854-1928) se uznání dočkal v poměrně pokročilém věku. Je třeba ocenit jeho pracovitost, elán i jistou úpornost, se kterou tvořil svá díla.¹² Vedle orchestrálních skladeb jako jsou např. Symfionietta, Taras Bulba, sborové tvorby, smyčcových kvartetů či oper zaujímá jeho klavírní dílo zvláštní místo. Intimita obou řad kompozic Po zarostlém chodníčku, impresivní snovost cyklu V mlhách popř. naléhavost Sonáty I.X.1905 klade na interpreta nemalé nároky. Specifická řeč autora jako je úsečnost, expresivnost, nebývalé dynamické rozpětí, zvláštnost harmonické sazby, ale také latentní lidovost, to vše je spojeno zvláštním neklidem, citovou touhou, projevující se v neustálém pohybu. Trvalo poměrně dlouho, než si těchto atributů všimli také v zahraničí. Nicméně v českých podmínkách se můžeme pochlubit hned několika mimořádnými nahrávkami kompletního klavírního díla skladatele. V první řadě musíme jmenovat posledního žáka Leoše Janáčka, kterým byl Rudolf Firkušný.¹³ Opomenout nelze také přínos Radoslava Kvapila a Josefa Páleníčka. Přestože první z dvojice je

---

⁶ Duo manželů Lejskových patří k zakladatelům nejen tohoto komorního seskupení v našich podmínkách, ale také k těm, kteří v roce 1978 byli u zrodu Mezinárodní Schubertovy soutěže pro klavírní dua v Jeseníku.

⁷ Manželé Hršelovi působí nyní ve Spojených arabských emirátech.

⁸ Pedagogové JAMU Brno

⁹ Jsou mj. vítězi soutěže ARD München pro klavírní dua. Působí v SRN.

¹⁰ Máme na paměti jejich bravurní výkon na festivalu Janáčkovy Hukvaldy 2014

¹¹ Nositelé mnoha ocenění ze zahraničních soutěží

¹² Svědčí o tom jeho citát: „V hudbě jsme jistě ve vlastní pravdě životní. Ona potěší, ale též námi oťřese.“

¹³ Díky komunistickému režimu strávil většinu života v emigraci. Do vlasti se koncertně vrátil v letech 1946 a 1990.

protagonistou tzv. „brněnské školy,“ která klade důraz na stylové ztvárnění Mistrova odkazu, druhý si dovoluje jako skladatel jisté „úpravy“ v textu. Zdá se, že nejbližší je uchopení Janáčkovy vize Rudolf Firkušný.¹⁴ Po těchto grandiózních výkonech není zvláště pro cizince lehké pustit se do studia výše uvedeného autora. Avšak neuškodí, když si poslechneme výkon norského klavíristy Hakona Austboea, který pro firmu Brilliant Classik v roce 2004 natočil rovněž celý komplet. Jeho interpretace je poučená, oduševnělá, s výjimečným, pochopením pro styl skladatele. Máme-li jmenovat další umělce, kteří se zabývali Janáčkovou tvorbou, nesmíme zapomenout na nádherné počiny Pierra Arnaud Dablemonta (Francie) v cyklu Po zarostlém chodníčku,¹⁵ Lazara Bermnana (Rusko), Alda Cicciliniho (Itálie) a Natalie Sokolovké (Rusko), kteří s velkou erudicí pojali Sonátu 1.X.1905. Cyklus V mlhách provedli naprosto dokonale Paul Crossley (Anglie), Gustav Diaz Jerez (Španělsko) a Anne Barbero (Itálie).¹⁶

Klavírní tvorbou jednoho z největších českých skladatelů 20. století Bohuslava Martinů (1890-1959) se celoživotně zabýval významný umělec a pedagog Emil Leichner, který také natočil veškeré jeho klavírní dílo¹⁷. Je obdivuhodné s jakým porozuměním přistupoval k jednotlivým kompozicím. Vynikající technika, přesné rytmické cítění, smysl pro výstavbu, harmonické a melodické cítění té nejvyšší úrovně předurčovaly pianistu k tak obtížnému úkolu¹⁸. Jeho interpretace je přímo vzorová a měli by se z ní poučit pedagogové i studenti všech stupňů hudebního vzdělávání od ZUŠ přes konzervatoře až po AMU, JAMU. Pdf aj. Je štěstím, že se můžeme s díly Bohuslava Martinů často setkávat jak na soutěžích, tak v koncertních síních. Děti na hudebních školách hrají jeho cyklus Loutky, pokročilejší Motýly a rajky či Okno do zahrady. Obtížnější Preludia, Ritornely, cyklus Borová, Tři české tance, Etudy a polky, Fantazii a Toccatu nebo Sonátu mohou zvládat posluchači středních a vysokých uměleckých škol. Nesmíme zapomenout také na čtyři klavírní koncerty¹⁹ a Koncert pro dva klavíry²⁰ a orchestr. Toto posledně jmenované vysoce náročné a závažné dílo mají na repertoáru také světově proslulí zahraniční pianisté. Namátkou jmenujme sestry Katiu a Marielle Lebeque (Francie) či sourozence dua De Stefano (Itálie), kteří patří k naprostým špičkám ve svém oboru. Jejich interpretace je na té nejvyšší úrovni a lze jen žasnout, jak stylově správně našeho skladatele uchopili. Z dalších duet stojí za zmínku Alexander Paley - Gintaras Janusevicius (Litva), Dorel Golan - Michael Zartsehel (Izrael), Sivan Silver - Gil Garsburg (Izrael) a Duo Genova - Dimitrov (Bulharsko). Škoda jen, že se sólová tvorba našeho Mistra zatím nedostala do kmenového repertoáru klavíristů v rámci celosvětového kontextu.

Nejznámější kompozicí Zdeňka Fibicha (1850-1900) je bezesporu jeho Poem.²¹ Přitom Mistrova tvorba pro sólový klavír je velmi rozsáhlá. Vzpomeňme např. čtyřsvazkovou sbírku Nálady, dojmy a upomínky, Malířské studie, lyrický cyklus Z hor op. 29 aj. Radoslav Kvapil skvěle provedl a natočil Imprese a reminiscence, Malířské studie a Téma s variacemi op.57. Kompletní Fibichovo dílo nalezneme na několikadílném CD boxu v mimořádné interpretaci

---

¹⁴ Je zajímavé, že úvod Sonáty 1.X.1905, nadepsaný skladatelem Con motto, respektuje jen Rudolf Firkušný.

¹⁵ Doporučujeme také novější nahrávku české klavíristky Slávky Vernerové.

¹⁶ Studovala mj. v Luzernu u prof. Ivana Klánského.

¹⁷ Vydal Supraphon na třech CD v roce 1993.

¹⁸ Houslové dílo provedl kompletně Bohuslav Matoušek.

¹⁹ Provedli např. Rudolf Firkušný (byl přítelem Bohuslava Martinů), Emil Leichner a Ivo Kahánek (viz Inkantace s Berlínskou filharmonií a Simonem Rattlem).

²⁰ Viz Věra a Vlastimil Lejskovi, Zdena Kolářová - Martin Hršel, René Adámek - Petr Hanousek.

²¹ Nejznámější neznámená nejvýznamnější viz skladby Pro Elišku Ludwiga v. Beethovena, Snění Roberta Schumanna či Bolero Maurice Ravela.

předního slovenského umělce Mariána Lapšanského.²² Tato nahrávka je zcela ojedinělá a zasluhuje toho nejvyššího uznání. Výše zmíněný Poem si lze vyslechnout v rozdílných provedeních u Evgenije Svetlanova (Rusko), Maureen Galea (Malta), Larse Rosse a Riccarda Caramella (Itálie).

Zcela opomenut stojí v zájmu českých i zahraničních pianistů Josef Bohuslav Förster (1859-1951). Výjimku tvoří první nahrávka jeho kompletní klavírní tvorby na čtyřech CD firmy Brilliant Classik, která byla pořízena v letech 2010-2013 ve studiu HAMU v Praze Patricií Goodson (USA). Jedná se o zcela mimořádný počín umělkyně, která se cíleně zaměřuje na studium české hudby. Komplet obsahuje i pro mnohé domácí milovníky hudby neznámé kompozice jako např. cyklus Snění op. 47, Vzpomínky op.49, Hudbu večera op.79, Imprese op.73, Erotovy masky, Osenickou suitu op.129, Miniatury pro klavír op.17, Listy z mého deníku op.18b, Bagatelly, Jarní nálady op.4 a mnohé další. Zde musíme vůči autorovi pocítovat ohromný dluh a je na nás, abychom se s ním v co nejbližší době umělecky i pedagogicky vyrovnali.

Vítězslav Novák (1870-1949) našel skvělé protagonisty svých skladeb v osobnostech jako byli František Rauch a Pavel Štěpán. První z nich s velkým citem provedl např. impresivně pojatý cyklus Písně zimních nocí op.30 a vrcholné dílo s názvem Pan. Suitu op.21 zařadil do svého repertoáru druhý z jmenovaných. Sólový cyklus Můj máj skladatel přepracoval pro verzi na čtyři ruce. Tuto poprvé natočilo a na CD zařadilo klavírní duo René Adámek - Petr Hanousek. Z další tvorby autora jmenujeme Vzpomínky op.6, Serenády op.9, Barcaroly op.10, Eklogy op.11, Bagatelly, které lze slyšet spíše ve studentských provedeních. Slovácká suite op.32 je však známější v orchestrální verzi. Suita Exoticon op.45 je *podivnou řadou impresí na tatarský, čínský, laponský, indiánský a arabský motiv*.²³ Philip Sear (Anglie) natočil již zmiňované Barcarolly. Jedná se o nepřilíš zdařenou až amatérskou interpretaci. Nicméně je sympatické, že k našemu skladateli našel cestu. Náročný Klavírní kvintet a moll op.12 plný virtuozity, pathosu, ale také lidovosti provedli a na CD postupně natočili s Kubínovým kvartetem pianisté Jiří Skovajsa a René Adámek. Talichovo kvarteto přizvalo ke spolupráci Ivo Kahánka. Ze zahraniční provenience jmenujeme Murata Kabardokova s ansámblem Klever Quartett. Mladí umělci se zde celkem zdařile vypořádali s technickou obtížností díla, nicméně větší „drive“ by nebyl na škodu.

Není mnoho českých umělců, kteří by do svého repertoáru zahrnuli klavírní tvorbu Josefa Suka (1874-1935). A přitom je tak krásná, plná citu, lásky, lyriky a oduševnělosti. Škoda, že na koncertních pódii neslyšíme např. Tři písně beze slov, Dvě idylky popř. Fantazii polonaise op.5. Častěji uváděné jsou Nálady op.10, Klavírní skladby op.12 a virtuózní Humoreska. Pro střední a vysoký stupeň hudebního školství je vhodné studovat Suitu op.21 a především cykly Jaro, Letní dojmy a O matince, Posledně jmenované geniální dílo však vyžaduje více než zralého interpreta. Pokud bychom se chtěli ve svém studiu nechat inspirovat

---

²² Marián Lapšanský vyučuje na Akademii umění v B. Bystrici a VŠMU v Bratislavě. S Petrem Toperczerem a později Eugenem Indicem spolupracoval v klavírním duu.

²³ Viz Sýkora V. J.: Dějiny klavírního umění str. 294, Panton Praha 1973

velkými vzory, nelze vynechat jména jako Jan Heřman, Pavel Štěpán, Lukáš Vondráček a Slávka Vernerová. Každý z nich vykazuje skvělou práci s tónem, barevností a přitom se nenechá vyrušit z vlastního intimního ponoru. Ze zahraničních klavíristů se pustil do nastudování kompletní Sukovy tvorby anglický pianista Jonathan Plowright. Jeho přínos spatřujeme především v jemnosti nálad, úžasnými valéry barev a nezpochybnitelnou hudební inteligencí.

Z dosavadního textu vyplývá, že česká klavírní hudba se o svou budoucnost nemusí obávat. V naší stati jsme se omezili jen na některé skladatele. Pozornost by si jistě zasloužili mnozí další jako např. Klement Slavický, Petr Eben, Ilja Hurník aj. Věříme, že si v nejbližší době získají mnohé domácí i zahraniční interprety, kteří si jejich tvorbu zařadí do svých kmenových repertoárů.

Prameny a literatura:

Adámek, R.: Klavírní interpretace skladeb. Akadémia umení, Banská Bystrica 2013

Čeští skladatelé současnosti. Panton, Praha 1976

Holzknicht, V.: Bedřich Smetana. Život a dílo. Panton, Praha 1984

Hudec, V.: Zdeněk Fibich. Praha 1971

Jiránek, J.: Smetanova komorní hudba. Praha 1978

Mihule, J.: Bohuslav Martinů. Profil života a díla. Supraphon, Praha 1974

Suk, J.: Josef Suk. Dopisy o životě hudebním i lidském. Bärenreiter (H 12/06)

Štědroň, M.: Leoš Janáček a hudba 20. století. Paralely, sondy, dokumenty. Brno 1999. (H 1/00)

Šourek, O.: Dvořákovy skladby komorní. HMUB, Praha 1943

Vogel, J.: Leoš Janáček. Akademia, Praha 1964